

Considerații privind regimul juridic al dividendelor

Conf. univ. dr. Lucian Săuleanu

La volonté des actionnaires tant au moment de la constitution de la société qu'ultérieurement est subordonnée à un but bien déterminé, respectivement au déroulement d'une activité commerciale dans le but de l'obtention du profit, de telle manière que l'importance de l'institution des dividendes est évidente. En plus des aspects généraux liés aux conditions d'établissement des dividendes, le moment de la naissance du droit aux dividendes, la modalité de paiement, le terme de paiement, etc., nous avons considéré utile d'aborder certains aspects précisés dans la pratique liés aux droits des actionnaires personnels des actionnaires, la périodicité des dividendes, aspects liés aux situations où la non distribution de dividendes et le réinvestissement constante des bénéficiaires sont le résultat d'un abus ou la possibilité des actionnaires de formuler une action en annulation du jugement sur le considérant qu'il porte préjudice au réinvestissement constante des bénéficiaires.

1. Fixarea dividendelor. Definiție. Fixarea dividendelor este de competența adunării generale, singura care poate stabili modul în care profitul obținut urmează a fi repartizat; tot adunarea generală hotărăște și în cazul în care există beneficii dacă acestea urmează a fi repartizate în totalitate acționarilor sub formă de dividende sau numai o parte, diferența fiind reinvestită, precum și modalitatea de plată a dividendelor. Cu privire la fixarea dividendului, mai întâi trebuie să definim această noțiune. Potrivit art. 67, cota-parte din profit ce se plătește fiecărui asociat constituie dividend, iar art. 7 alin. 1 pct. 12 din Legea nr. 571/2003 precizează că dividendul constă, în principiu, în orice distribuție de bani sau în natură efectuată de o societate comercială către o persoană în virtutea calității celei din urmă de asociat sau acționar la acea societate comercială, fără ca această distribuție să aibă drept sursă beneficiile societății

În doctrină¹, dividendul a fost definit ca fiind partea de profit net care se cuvine asociaților/acționarilor după închiderea exercițiului financiar, determinată de clasa și numărul acțiunilor deținute, în temeiul hotărârii adunării generale a acționarilor. Dreptul la dividend este un drept subiectiv, relativ, personal, de creanță, patrimonial, accesoriu dreptului de proprietate asupra acțiunilor, afectat de o dublă condiție suspensivă: înregistrarea de către societate a unui profit și aprobarea de către adunarea generală a unei hotărâri prin care se distribuie dividende.

Dividendele nu pot fi comparate sub aspectul naturii juridice cu fructele civile, întrucât primele au un caracter aleatoriu și nedeterminat, în timp ce fructele civile au un caracter fix și periodic². Din acest motiv s-a considerat că dividendele au o natură juridică *sui-generis*.

¹ Cristian Duțescu, Drepturile acționarilor, Ed. Lumina Lex, București, 2006, p. 297.

² Paul Le Canu, Droit des sociétés, Montchrestien, Paris, 2003, p. 156-157

2. Condițiile de stabilire a dividendelor. Beneficiile ce urmează a fi repartizate sub formă de dividende trebuie să fie reale și utile³, astfel că nu se vor putea distribui dividende decât din profituri determinate potrivit legii (art. 67 alin. 3), adică:

- să existe profit net, adică veniturile totale să fie mai mari decât cheltuielile totale
- când se constată o pierdere a activului net, capitalul social trebuie reîntregit sau redus înainte de a se putea face vreo repartizare sau distribuire de profit (art. 69)
- să fie constituite rezervele legale, astfel că din profitul societății se va prelua în fiecare an cel puțin 5% pentru formarea fondului de rezervă, până ce acesta va atinge minimum a cincea parte din capitalul social (art. 183 alin. 1), iar dacă după constituire fondul de rezervă se micșorează, acesta va fi completat; interdicția de a se distribui dividende înainte de asigurarea rezervei mine este prevăzută și în art. 15 alin. 1 lit. a) a Directivei a II-a a Comunităților Economice Europene; de asemenea, trebuie constituie rezervele statutare în măsura în care sunt prevăzute în actul constitutiv.
- în cazul societăților pe acțiuni constituite prin subscripție publică să se fi prelevat cota din profitul net ce revine fondatorilor potrivit art. 32; această cotă nu poate depăși 6% din profitul net și nu poate fi acordată pe o perioadă mai mare de 5 ani de la constituirea societății.

3. Cuantum. Dividendele se distribuie asociaților proporțional cu cota de participare la capitalul social vărsat, dacă prin actul constitutiv nu se prevede altfel. Nu este suficient ca adunarea generală să stabilească generic că există beneficii, fiind necesar a se hotărî ce sumă urmează a se distribui sub formă de dividende, precum și cuantumul acestora pentru fiecare acțiune; nu este necesar a se preciza cuantumul dividendelor când procentul ce urmează a fi distribuit fiecărui acționar este menționat în actul constitutiv.

Adunarea generală nu poate stabili un nivel fix al dividendelor, întrucât acestea se stabilesc anual în funcție de profitul realizat și numai adunarea generală prin raportare la situația financiară respectivă, în funcție de reinvestirea sau nu a profitului, constituirea de rezerve etc, stabilește cuantumul dividendelor⁴; în acest sens art. 348 din Legea franceză a societăților comerciale din 1966 interzice menționarea în statute a unui dividend fix sau a unui interval valoric, considerând nescrisă o astfel de clauză. Clauza de stabilire a unui dividend fix este periculoasă, căci înfrânge ideea că un profit există decât în măsura în care activitatea comercială a generat un astfel de profit, în caz contrar plata unui astfel de dividend fix s-ar face din capitalul social, încălcându-se astfel principiul intangibilității capitalului social.

Tot legat de cuantumul dividendelor mai precizăm următoarele:

- dividendele acțiunilor din aceeași clasă sunt egale pentru fiecare acțiune în parte

³ Stanciu Cârpenaru, *Drept comercial român*, Ed. All, 1996, p. 146.

⁴ Cristian Dușescu, *op. cit.*, p. 301.

- nu se pot stabili dividende mai mari pentru anumite acțiuni, spre exemplu, cele deținute de acționarul majoritar⁵.

Momentul nașterii dreptului la dividende. Dreptul la plata dividendelor se naște după îndeplinirea celor două condiții: înregistrarea unui profit și adoptarea unei hotărâri a adunării generale ordinare prin care să se fixeze dividendele. Momentul la care se naște acest drept este data hotărârii adunării generale ordinare care a fixat dividendele. Credem că numai dacă există o hotărâre prin care explicit s-au stabilit dividendele se poate considera că acesta este momentul la care s-a născut dreptul la dividende; spre exemplu, nu putem asimila acest moment cu data unei hotărâri prin care doar s-a aprobat bilanțul contabil și contul de profit și pierdere⁶. Din acest moment dreptul la dividende încetează să mai fie un drept social transformându-se într-un drept de creanță individual al acționarului față de societate⁷; din acest moment, dreptul la dividende intră în patrimoniul acționarului, iar numai plata este supusă fie termenului suspensiv stabilit de adunarea generală, fie cel de 6 luni; dacă față de societate se deschide procedura insolvenței, acționarul se poate înscrie la masa credală cu suma respectivă. Deși art. 131 alin. 4 prevede că pentru a fi opozabile hotărârile trebuie depuse în termen de 15 zile la oficiul registrului comerțului spre a fi menționate în registru și publicare în Monitorul Oficial, nu putem considera că acesta este un termen suspensiv și că momentul nașterii dreptului la dividende este după trecerea acestui termen, întrucât până la împlinirea acestui termen dreptul nu poate fi exercitat. Pentru a susține o astfel de opinie au fost invocate dispozițiile art. 131 alin. 5 care prevedea că hotărârile nu vor putea fi executate fără îndeplinirea acestor formalități (menționare în registru și publicare în Monitorul Oficial), însă aceste dispoziții au fost abrogate prin Legea nr. 441/2006.

Așa cum corect instanțele au reținut, aceste formalități privesc doar opozabilitatea față de terți a hotărârilor și nu valabilitatea acestora, astfel că data nașterii dreptului la dividende este data hotărârii adunării generale⁸.

4. Termenul de plată. Dacă până în momentul stabilirii de către adunarea generală ordinară a acționarilor a dividendelor, acestea au natura unor drepturi sociale, după adoptarea hotărârii dividendele se transformă într-un drept de creanță al fiecărui acționar față de societate.

Importanța stabilirii scadenței este dată de faptul că de la această dată, pe de o parte, acționarul poate formula, în termenul de prescripție general de 3 ani, acțiune în pretenții față de societate, iar pe de altă parte de la această dată societatea datorează dobânzi. După stabilirea dividendelor de către adunarea generală, pentru valorificarea acestora acționarii au deschisă calea unei acțiuni în realizare împotriva societății, fiind inadmisibilă acțiunea în constatarea dreptului la dividende⁹.

⁵ Cristian Duțescu, op. cit., p. 297.

⁶ În sensul că momentul nașterii dreptului de creanță este cel al datei la care s-a aprobat bilanțul contabil și contul de profit și pierdere a se vedea C.S.J. secizia nr. 4474/2002.

⁷ S. Cârpenaru, *Drept comercial român*, Ed. All Beck, București, 1996, p. 146.

⁸ În acest sens Curtea de Apel Brașov, decizia nr. 252/2000.

⁹ Curtea de Apel București, secția comercială, decizia nr. 539/2000.

Dividendele se plătesc în termenul stabilit de adunarea generală asociaților sau, după caz, stabilit prin legi speciale, dar nu mai târziu de 6 luni de la data aprobării situației financiare anuale aferente exercițiului financiar încheiat. Dacă societatea nu plătește dividendele în termenul stabilit sau după expirarea termenului de 6 luni, aceasta va plăti daune-interese pentru perioada de întârziere, la nivelul dobânzii legale, dacă prin actul constitutiv sau prin hotărârea adunării generale a acționarilor care a aprobat situația financiară aferentă exercițiului financiar încheiat nu s-a stabilit o dobândă mai mare¹⁰. Nu este posibilă cumularea dobânzilor legale stabilite de art. 67 cu alte despăgubiri, acest cumul fiind prevăzut doar în mod excepțional¹¹. De asemenea, după trecerea termenului de plată acționarul devenind creditor al societății poate promova orice acțiune pentru încasarea creanței, inclusiv formularea cererii de deschidere a procedurii insolvenței.

Drepturile creditorilor personali ai acționarului. Tot de la data hotărârii adunării prin care s-a fixat dividendele se naște și dreptul creditorilor personali ai acționarului care pot popri aceste sume de bani, întrucât potrivit art. 66 alin. 1 pe durata societății, creditorii asociatului pot să-și exercite drepturile lor numai asupra părții din beneficiile convenite asociatului după bilanțul contabil. După adoptarea hotărârii, adunarea generală nu poate să revină asupra acesteia, indiferent de cvorum sau justificare; atât timp cât acea hotărâre a produs efecte față de un terț, drepturile acestuia sunt născute instantaneu de la data hotărârii adunării (dacă poprirea era deja înființată) sau de la data la care a înființat poprirea. Singura posibilitate ca dreptul creditorilor personali să fie în vreun fel afectat este de a se anula hotărârea adunării generale a acționarilor în temeiul art. 132.

O întrebare legată de drepturile creditorilor personali ne-a fost prilejuită de o speță citată de I.L. Georgescu¹² în care Curtea de Casație din Italia a decis că dacă un creditor particular al asociatului a poprit beneficiile convenite acestuia este lipsită de temei hotărârea adunării generale prin care se decide că beneficiile sunt destinate majorării capitalului social. Ne întrebăm dacă hotărârea trebuie considerată ca fiind fără temei legal? Nu vedem nici un motiv pentru a fi

---

¹⁰ Până la modificarea acestui text de lege instanțele de judecată în mai multe rânduri nu au acordat daune interese. Cu titlu de exemplu, este criticabilă sub acest aspect o decizie pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – secția comercială prin care s-a admis în parte apelul formulat de S.C. U.M.T. S.A. Timișoara și menținându-se doar în parte sentința prin care SIF Banat Crișana solicitase obligarea societății la plata dividendelor și daunelor moratorii la nivelul unei dobânzi medii anuale de 67% practicate de Banca Agricolă la care avea deschis contul. Curtea de Apel a înlăturat obligarea societății la plata daunelor moratorii, reținând că dividendele nu sunt generatoare de dobânzi, nefiind aplicabile dispozițiile art. 43 C. com., întrucât art. 68 din Legea nr. 31/1990 prevede că aportul acționarilor la capitalul social nu este purtător de dobânzi. Decizia citată este criticabilă întrucât este adevărat că aportul acționarilor nu este purtător de dobânzi, însă în situația dată dividendele nu constituie aport la capitalul social, ci este o parte din beneficiile societății; întrucât cele două noțiuni sunt distincte, dispozițiile art. 43 C. com. se aplică pe deplin. Există o singură excepție atunci când dividendele în loc să fie plătite acționarilor, în adunarea generală extraordinară se hotărăște majorarea capitalului social cu aceste sume ca aport în numerar (Curtea de Apel Timișoara, secția comercială, decizia civilă nr. 809/A/1998 publicată în Revista de drept comercial nr. 4/2000 p. 134).

¹¹ Curtea de Apel Brașov, decizia nr. 370/2000.

¹² I.L. Georgescu, *Drept comercial român*, Ed. All Beck, 2002, vol. II, pag. 550, nota 675 unde se citează o decizie din 24 martie 1931.

considerată nelegală; este adevărat că trebuie protejat și dreptul creditorului, însă fără ca prin aceasta să afectăm întreaga activitate a societății și pe alți acționari. Credem că interpretarea corectă trebuie să fie în sensul că hotărârea trebuie să fie considerată valabilă, numai modalitatea de plată deranjând pe acționar; cum prin aceasta s-a stabilit alocarea de noi acțiuni ca urmare a majorării capitalului social, înseamnă că societatea trebuie doar în privința aceluia acționar să facă plata în numerar, fără ca prin aceasta să afecteze în esență hotărârea respectivă.

Oricum, credem că din perspectiva dispozițiilor art. 66 alin. 2 care dau dreptul creditorului personal să sechestreze și să vândă acțiunile debitorului său, soluția citată mai sus pare cu atât mai puțin de acceptat; deci, chiar dacă s-a stabilit prin hotărârea adunării generale plata de dividende prin alocarea de noi acțiuni, observăm că drepturile creditorului nu sunt afectate, acesta putând sechestra și vinde chiar acele acțiuni.

Această analiză ne prilejuește a ne întreba în ce fel sunt protejate drepturile creditorilor personali ai acționarilor, când deși există beneficii nu se hotărăște distribuirea de dividende, ci reinvestirea acestora? Are vreo relevanță că în luarea acestei hotărâri are o mare importanță votul acționarului debitor sau drepturile creditorilor personali trebuie protejate dacă reinvestirea nu se justifică pe deplin?

5. Modalitatea de plată. Odată cu stabilirea quantumului dividendelor, adunarea generală ordinară va stabili și modul de plată al acestora. Plata dividendelor se poate face astfel:

a) în numerar; aceasta este regula întrucât așa cum stabilește și art. 67 dividendul este o cotă-parte din profit, iar cum contabilitatea se ține în monedă națională conform Legii contabilității nr. 82/1991, rezultă că și profitul se determină sub această formă.

b) prin alocarea de noi acțiuni care nu se poate realiza decât prin majorarea capitalului social cu valoarea totală a noilor acțiuni; oferta de plată a dividendelor în acțiuni trebuie făcută simulat către toți acționarii, iar acțiunile care se emit trebuie să fie din aceeași clasă cu acțiunile ce au generat dividendele¹³; totodată, acțiunile ce se emit trebuie să nu fie de o valoare mai mică decât valoarea lor legală ori la un preț inferior valorii nominale.

Această modalitate este considerată a fi o dare în plată¹⁴, astfel că se impune ca în baza art. 1100 C.civ. acționarii să accepte această modalitate, în caz contrar ar trebui să li se plătească contravaloarea acțiunilor

Într-adevăr, suntem în prezența unei dări în plată odată ce profitul societății și implicit dividendele sunt exprimate în bani; așa cum s-a remarcat¹⁵, pentru a fi respectate dispozițiile art. 1100 C.civ. și a nu se anula hotărârea, ar însemna o astfel

¹³ Michel de Juglart, Benjamin Ippolito, Cours de droit commercial, Ed. Montchrestien, Paris, 1992, p. 237.

¹⁴ Gh. Piperea, Societățile comerciale, piața de capital, aquis comunitar, Ed. All Beck, București, 2005, pag. 271; Cristian Duțescu, op. cit., p. 307.

¹⁵ Cristian Duțescu, op. cit., p. 310.

de hotărâre prin care se stabilește plata dividendelor prin alocarea de noi acțiuni să fie luată în unanimitate, ceea ce în marea majoritate a cazurilor este imposibil.

S-a mai susținut¹⁶ cu privire la respectarea art. 1100 C.civ. că implicit prin faptul că unii acționari nu vor accepta ca plata să fie făcută prin alocarea de noi acțiuni, societatea va fi nevoită să plătească unor acționari dividendele în numerar, iar alora prin alocarea de noi acțiuni, fiind astfel încălcat art. 94 alin. 2 care stabilește restrictiv categoriile de acțiuni ce conferă titularilor drepturi diferite. Nu suntem de acord cu această opinie sub aspectul argumentării întrucât nu s-ar crea două categorii distincte de acțiuni ai căror titulari au drepturi diferite; acești acționari au aceleași drepturi născute la data la care adunarea generală a stabilit dividendele, iar ceea ce diferă este doar modalitatea de plată.

În concluzie, plecând de la premisa că suntem în prezența unei dări în plată, respectarea art. 1100 C.civ. nu se poate realiza și interpreta corect decât prin prisma art. 132 alin. 1 și odată ce adunarea generală ordinară a stabilit această modalitate de plată prin alocarea de noi acțiuni și nu în numerar, hotărârea este obligatorie pentru toți acționarii, inclusiv pentru cei care nu au luat parte la adunare sau au votat contra conform art. 132 alin. 1. A considera că plata prin alocarea de noi acțiuni se va face doar celor ce au fost prezenți în adunare și au votat "pentru" nu are nici o justificare și înfrânge ideea că formarea voinței societății este rezultatul aplicării principiului majorității în adunarea generală, astfel că voința societății, într-un anumit moment, este dată de acționarii ce dețin majoritatea în acel moment. Dacă adunarea este organul decizional suprem pentru toți acționarii, adunare care stabilește și quantumul dividendelor nu vedem de ce nu aceeași logică s-ar aplica și sub aspectul modalității de plată.

A da posibilitatea fiecărui acționar de a refuza darea în plata ar lipsi de eficacitate această modalitate; or, este evident că o astfel de hotărâre s-a luat plecând de la anumite considerente practice de către organul ce reflectă voința societății în acel moment; această argumentație este valabilă și pentru ipoteza plății dividendelor în natură

Singura slăbiciune a acestei argumentații ar fi aceea că dreptul la dividende este un drept individual care este stabilit de adunare și că modalitatea de plată și respectarea art. 1100 C. civ. tocmai privește exercitarea de către acționar a drepturilor sale, iar a admite opinia noastră ar însemna o limitare a drepturilor acționarilor. Totuși, ne menținem punctul de vedere și credem că este doar aparentă limitarea drepturilor acționarilor, întrucât așa cum am zis dreptul în sine nu este afectat, iar plata dividendelor prin alocarea de noi acțiuni este însoțită (noi am spune precedată) de o hotărâre a adunării generale extraordinare prin care să se hotărască majorarea capitalului social, iar hotărârea prin care s-a stabilit plata prin alocarea de noi acțiuni este o punere în operă a celei dintâi.

De menționat că și în cazul acestei modalități de plată a dividendelor, societatea trebuie să calculeze și să rețină la sursă impozitul pe dividende¹⁷, însă dacă distribuirea de noi acțiuni nu modifică procentul de participare al acționarului

¹⁶ Cristian Duțescu, op. cit., p. 310.

¹⁷ C.S.J. secția de contencios administrativ, dec. nr. 2516/1998 în Dreptul nr. 4/1999.

la societatea emitentă, acțiunile nou emise nu vor fi considerate dividende și nu se datorează impozit pe dividende (art. 7 pct. 12 lit. a din Codul fiscal).

c) în natură; deși din dispozițiile Legii nr. 31/1990 nu rezultă o astfel de posibilitate, însă nici nefiind interzisă, în activitatea comercială o astfel de modalitate de plată a dividendelor este întâlnită, în special în cazul societăților agricole. Totuși, Codul fiscal în art. 7 alin. 1 pct. 12 definind dividendul precizează că acesta este o distribuire în bani sau în natură.

Și cu privire la plata dividendelor în natură s-a considerat că este o dare în plată cu privire la care trebuie respectate dispozițiile art. 1100 C.civ., astfel că opiniile menționate *supra* cu privire la plata dividendelor prin alocare de noi acțiuni rămân valabile.

6. Periodicitatea dividendelor. Deși în doctrină se precizează că nu există o dispoziție legală care să stabilească dreptul la dividende al acționarilor la sfârșitul fiecărui exercițiu financiar, totuși în cazul în care se înregistrează beneficii, adunarea generală pentru a hotărî reinvestirea trebuie să justifice un interes social temeinic¹⁸.

Deși s-a afirmat că în lipsa unei dispoziții în actul constitutiv, periodicitatea anuală este uzuală și trebuie presupusă¹⁹, unii autori nu împărtășesc o astfel de opinie, întrucât nu își găsește o justificare într-o dispoziție legală sau în jurisprudența comercială curentă²⁰.

Din observarea principalelor poziții doctrinare rezultă că două ar fi aspectele care ne interesează:

a) periodicitatea dividendelor în lipsa unei dispoziții legale; este clar că în lipsa unui text de lege, periodicitatea este legată pe de o parte de realizarea de beneficii și de hotărârea adunării generale; în lipsa unor beneficii suficiente nu mai are nici o importanță periodicitatea, astfel că aceasta devine o problemă când în mod constant societatea realizează beneficii și majoritatea acționarilor votează în sensul nedistribuirii acestora sub formă de dividende; nedistribuirea beneficiilor sub formă de dividende este rezultatul voinței majorității reprezentată în cadrul adunării generale.

b) nedistribuirea de dividende și reinvestirea constantă a beneficiilor să nu fie rezultatul unui abuz.

7. Stabilirea periodicității în actul constitutiv. Se recunoaște posibilitatea ca adunarea generală să recunoască periodicitatea dividendului²¹; nu suntem de acord cu această opinie, întrucât periodicitatea există în măsura în care există beneficii suficiente, în caz contrar o astfel de clauză este lipsită de conținut; dividendele și sub aspectul cuantumului și al periodicității trebuie să fie rezultatul doar al activității comerciale a exercițiului financiar încheiat. Nu avea un text de

¹⁸ Cristian Duțescu, op. cit., p. 301.

¹⁹ I.L. Georgescu, op. cit., p. 302.

²⁰ Sorin David, în St. D. Cârpenaru, S. David, C. Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale*, Ed. C.H. Beck, București 2006, p. 332.

²¹ I.L. Georgescu, op. cit., vol. II, p. 543-544; Sorin David, în op. cit., p. 332.

lege care să interzică expres o astfel de clauză; indirect este interzisă de art. 67 alin. 3 care prevede că nu se vor putea distribui dividende decât din profituri de terminate potrivit legii; spunem indirect întrucât textul interzice distribuirea efectivă a dividendelor, iar în caz că acestea nu există clauza din statut este lipsită de relevanță;

Ce rost ar avea o astfel de clauză în condițiile în care depinde de elemente aleatorii? Se pot prevala în instanță acționarii de acesta? S-ar putea totuși susține că o astfel de clauză se justifică pentru situația în care există beneficii, dar nu se distribuie dividende și astfel ar fi protejați acționarii minoritari de eventualele abuzuri, care în acest mod vor beneficia de dividende cel puțin la intervalul stabilit. Problema nu este rezolvată în totalitate, întrucât chiar dacă ai o anumită periodicitate menționată, quantumul dividendelor pe care îl stabilește adunarea generală este unul scăzut; deci, dacă abuzul nu va fi evident sub aspectul respectării periodicității, el se va reflecta în quantumul scăzut al dividendelor; acest neajuns nu poate fi înlăturat, întrucât adunarea generală, așa cum am precizat, nu poate stabili un nivel fix al dividendelor.

Să presupunem că există clauză în actul constitutiv care prevede o periodicitate de distribuirea a dividendelor cel puțin o dată la trei ani, însă în primii doi ani nu se realizează beneficii, iar beneficiile celui de al treilea an sunt reinvestite. Într-o astfel de situație, se pot prevala acționarii nemulțumiți de o astfel de clauză și să formuleze acțiune în anularea hotărârii adunării generale; în principiu, am răspunde afirmativ cu privire la admisibilitatea acțiunii. Însă, cum putem aprecia, dincolo de această încălcare a actului constitutiv, situația reală a societății care justifică reinvestirea acelor beneficii. Dacă am admite că este posibilă o astfel de clauză în actul constitutiv și prin raportare la exemplul dat, înseamnă a da eficiență aspectelor formale în detrimentul realității din societate care, dimpotrivă, impune reinvestirea acelor beneficii tocmai pentru ca în viitor beneficiile să fie constante.

Pista aceasta este falsă, odată ce această posibilitate de a ataca hotărârea este recunoscută și în lipsa unei astfel de clauze în actul constitutiv²². Nu susținem că acest drept la dividende al acționarilor nu este unul esențial și nu trebuie protejat, însă mecanismul trebuie să fie unul flexibil nu prin raportare la o anumită perioadă fixă sau la condițiile dintr-un singur an financiar, ci la întreaga viață a societății. Dimpotrivă, susținem că în lipsa unei astfel de clauze există o mai bună apreciere a eventualelor abuzuri.

Pot acționarii să formuleze acțiune în anularea hotărârii pe considerentul că îi prejudiciază reinvestirea constantă a beneficiilor? Adunarea generală nu poate aduce atingere dreptului la dividende "întrucât ar fi absurd să se creadă că o persoană intră într-o societate și aduce un aport, din spirit de libertate"²³; dreptul la dividende este un drept esențial și primordial reprezentând motivația pentru care a înțeles să dobândească această calitate de acționar.

---

²² Sorin David, în op. cit., p. 332.

²³ I.L. Georgescu, op. cit., p. 302.

Pe de altă parte, este adevărat că adunarea generală ca și organ suprem poate decide după interesele societății, întrucât urmărindu-se prosperitatea societății se satisfac indirect și interesele acționarilor, care, lipsiți temporar de dividende, vor beneficia de sporirea dividendelor în anii următori²⁴. Deși poziția inițială a doctrinei cu privire la acest subiect a fost în sensul recunoașterii posibilității de a ataca hotărârea doar pentru motive de fraudă, totuși acum accentul se pune și pe justificarea acestor reinvestiri sau constituiri rezerve peste limitele legale; astfel, se recunoaște în cazul în care se hotărăște nedistribuirea de dividende, deși nu există un interes social care să justifice acest lucru, că acționarii pot avea o acțiune în anularea hotărârii adunării generale, contestând modul în care a fost întocmit bilanțul și contul de profit și pierdere²⁵.

Suntem de acord cu existența unei astfel de posibilități, care pune în discuție rolul judecătorului (control de legalitate versus control de oportunitate), întrucât acesta trebuie să aprecieze în ce măsură se justifică reinvestirea prin raportare la patrimoniul societății, investițiile anterioare, posibile alte surse de finanțare, raportat la periodicitatea și quantumul dividendelor acordate anterior etc. În doctrină, se consideră că prin promovarea unei acțiuni în anulare se realizează un control de legalitate, dar nu și un control de opozabilitate, întrucât în acest ultim caz instanța ar interveni în funcționarea societății în locul organelor sale, ceea ce este inadmisibil²⁶. Or, așa cum arătat mai înainte analiza temeiniciei cererii reclamantului care solicită anularea unei hotărâri AGA care va avea ca efecte indirecte distribuirea de dividende, presupune o analiză a activității societății, a condițiilor economice ale acesteia și a influenței hotărârii atacate, adică a oportunității acesteia. Această teorie trebuie depășită, judecătorul neexercitând doar un control de legalitate, necesitatea și a unui control de oportunitate fiind dovedită de cele întâlnite în activitatea comercială. Instanța de judecată nu fixează ea quantumul dividendelor, ci doar se pronunță asupra temeiniciei hotărârii prin care beneficiile au fost reinvestite în lipsa unei justificări suficiente; quantumul, modalitatea de plată și data plății vor fi stabilite tot de către adunarea generală

Acțiunile cu dividend prioritar. Întrucât acțiunile acordă posesorilor drepturi egale (art. 94 alin. 1), dividendele se plătesc deodată tuturor acționarilor, adică, mai corect spus, dreptul acționarilor la plata dividendelor se naște pentru toți în același timp. Excepția o constituie acțiunile preferențiale cu dividend prioritar. Astfel de acțiuni conferă titularului dreptul la un dividend prioritar prelevat asupra beneficiului distribuibil al exercițiului financiar înaintea oricărei alte prelevări (art. 95 alin. 1 lit. a).

8. Plata dividendelor. Cine are obligația de plată a dividendelor.

Obligația de plată a dividendelor revine societății, astfel că nu se poate formula o acțiune în pretenții pentru plata dividendelor direct împotriva acționarului

---

²⁴ Idem p. 544.

²⁵ Sorin David, în op. cit., p. 332

²⁶ Sorin David, în op. cit., p. 398.

majoritar, chiar cu motivarea, că societatea a înregistrat profit și acționarul majoritar a influențat distribuirea acestor beneficii sub formă de dividende²⁷.

Persoana îndreptățită la plata dividendelor. Acționarii îndreptățiți să încaseze dividende și să exercite orice alte drepturi sunt cei înscriși în evidențele societății sau în cele furnizate de registrul independent privat al acționarilor (art. 123 alin. 3). Plata poate fi făcută și unui mandatar al acționarului în baza unei procuri speciale.

Plata dividendelor se face reprezentantului desemnat în ipoteza prevăzută de art. 102 alin. 2 potrivit căruia atunci când o acțiune nominativă devine proprietatea mai multor persoane, acestea desemnează un reprezentant unic pentru exercitarea drepturilor rezultând din acțiune și, deci, inclusiv pentru încasarea dividendelor; aceeași este soluția și în cazul acțiunilor la purtător (art. 102 alin. 3). Persoana care este desemnată ca reprezentant trebuie să fie acționar; o astfel de concluzie, deși nu rezultă din art. 102, se desprinde indirect, întrucât este vorba de un reprezentant care să exercite toate drepturile rezultând din acțiune, deci inclusiv dreptul la informare, dreptul de a vota etc.

Cui i se face plata în cazul acțiunilor gravate de un drept de uzufruct?

Deși nu există o dispoziție legală expresă care să răspundă la această întrebare, totuși soluția ca dividendele să se cuvină uzufructuarului rezultă indirect din art. 124 alin. 1 care prevede că dreptul de vot în cazul acțiunilor gravate de un drept de uzufruct aparține uzufructuarului în adunările ordinare și nudului proprietar în adunările generale extraordinare; cum fixarea dividendelor este atribuția adunării generale ordinare, logic este ca și dividendele să revină uzufructuarului; a interpreta în sens contrar, înseamnă a ne depărta de intenția legiuitorului, dar a și dezinteresa uzufructuarul să voteze stabilirea de dividende; or, dimpotrivă, legiuitorul, odată ce i-a atribuit lui dreptul de vot în adunarea generală ordinară, a înțeles și ca exercitarea acestui drept să fie efectivă; ce interes ar avea uzufructuarul să discute și să voteze bilanțul contabil ori să stabilească programul de activitate sau să aleagă membrii unui consiliu de administrație care propun o revigorare a societății în condițiile în care nu ar trage nici un folos material? Observăm că intenția legiuitorului a fost de a da posibilitatea uzufructuarului să voteze acele atribuții care influențează în mod direct emolumentul său²⁸.

Concluzia nu poate fi decât una: în situația în care anumite acțiuni sunt gravate de un drept de uzufruct, dreptul de a încasa dividendele aparține uzufructuarului²⁹.

Plata dividendelor în cazul cesiunii acțiunilor. Câteva discuții privitoare la persoana îndreptățită să solicite plata dividendelor apare în cazul cesiunii de acțiuni. Conform art. 67 alin. 6 dividendele care se cuvin după data transmiterii acțiunilor aparțin cesionarului, în afară de cazul în care părțile au convenit altfel³⁰.

²⁷ CSJ, secția comercială, dec. nr. 2310/1997 în Dreptul nr. 6/1998, pag. 132-133.

²⁸ Ioan Popa, Uzufructul acțiunilor și al părților sociale, Dreptul nr. 10/2005, pag. 83.

²⁹ În același sens Cristian Dușescu, op.cit., pag. 303; Ioan Popa, op. cit., pag. 83.

³⁰ C.S.J. - Secția comercială, decizia nr. 191 din 20 februarie 1996, în R.D.C. nr. 11/1997, pag. 116-117.

Din perspectiva societății și a subiectului analizat, ne interesează de când societății îi incumbă obligația de plată a dividendelor către cesionar, în lipsa unei convenții a părților și în lipsa declarației de cesionare în registrul acționarilor: de la data realizării acordului de voință al părților sau de la data efectuării mențiunii în registrul acționarilor societății.

Astfel, art. 98 alin. 1 din Legea nr. 31/1990 stabilește că dreptul de proprietate asupra acțiunilor nominative³¹ se transmite prin declarație făcută în registrul acționarilor emitentului, subscrisă de cedent și de cesionar sau mandatarii lor și prin mențiunea făcută pe acțiune. Însă, declarațiile făcute în registrul asociațiilor și pe acțiuni, privind cesionarea acțiunilor nominative, nu constituie o condiție de validitate³², iar transferul dreptului de proprietate operează între părți din momentul realizării acordului de voință³³; și instanțele de judecată³⁴ au reținut că "transmiterea dreptului de proprietate s-a realizat prin acordul de voință al părților și a fost aprobată în A.G.A.; aceeași Adunare a împuternicit președintele Consiliului de Administrație să întocmească actul adițional și formalitățile legale privind această cesiune; aceste formalități implică și înregistrarea cesiunii în registrul acționarilor".

Așadar, concluzia este că înscrierea declarației în registrul acționarilor și a mențiunilor pe acțiuni au doar rolul de a face opozabilă transmiterea față de societate și terți³⁵. Iată cum motivează Tribunalul comercial Ilfov³⁶ natura acestor formalități : "În Codul comercial român nu există nici o dispoziție precisă și categorică care să dispună că cesiunile de acțiuni sau obligațiuni nominative să fie supuse la forme solemne și dacă înscrierea cesiunii în registru semnat de cedent și cesionar este cerută de lege, aceasta se cere numai pentru a se aduce la cunoștința societății și celor de al treilea, cine este titularul și proprietarul acțiunii și cine dar poate exercita toate drepturile și este supus la toate obligațiunile derivând din calitatea de acționar; prin urmare această formalitate constituie o măsură de

---

³¹ Transmiterea dreptului de proprietate asupra acțiunilor emise în formă dematerializată și tranzacționate pe o piață organizată se realizează în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 297/2004 (art. 98 alin.2 din Legea nr. 31/1990).

³² În dreptul italian, transferul dreptului de proprietate are loc prin simplul acord de voință, însă pentru a avea deplină eficacitate se cere dubla formalitate a înscrierii numelui cesionarului în registrul acționarilor și pe acțiuni; pentru amănunte a se vedea Aldo Fiale, *Diritto commerciale*, Ed. Simone, Napoli, 1997, pag. 292-293.

În dreptul francez, cesiunea de acțiuni nu este supusă teoretic nici unei formalități; cesiunea nu trebuie constatată printr-un înscris și nici nu trebuie realizată publicitatea prin registrul comerțului; redactarea unui înscris și efectuarea publicității prin registrul comerțului se face pentru ca cesiunea să fie opozabilă terților; pentru amănunte a se vedea Maurice Cozain, Alain Viandier, *Droits des sociétés*, Litec, Paris, 1992, pag. 288-289.

³³ M.A. Dumitrescu, *Manual de drept comercial*, partea III, Editura Librăriei "Universala" Alcalay & Co., București, pag. 34 și urm.

³⁴ Curtea de Apel Craiova, decizia nr. 843/1999

³⁵ Practica judiciară interbelică este constantă în acest sens; cu titlu exemplificativ, Cas. III, dec. din 26.01.1916, Cas. I, dec. nr. 212 din 21.01.1938, Cas. I, dec. nr. 1357 din 11.07.1939, Cas. III, dec. 192 din 2.02.1944.

³⁶ Tribunalul comercial Ilfov, 4 iunie 1903, sentință citată de M.A. Dumitrescu, *Codul de comerț* annotat, vol. I, Ed. Cugetarea, București, 1926, pag. 402.

publicitate având același rol și același efect ca și notificarea cesiunii de creanță prevăzută de art. 1393 din Codul civil".

În ceea ce privește opozabilitatea față de societate, din momentul efectuării declarației³⁷, cesionarul dobândește toate drepturile și obligațiile ce decurg din calitatea de acționar³⁸, inclusiv dreptul de a solicita plata dividendelor. Pentru același motiv, în cazul unor cesiuni succesive, societatea va plăti dividendele celui care efectuează primul declarația în registrul acționarilor. "Formalitățile prevăzute de art. 171 C. com. sunt exclusive stabilirii proprietății față de societate și terți, rămânând între părțile contractante ca proprietatea să se stabilească conform dreptului comun; alte formalități nu pot ține locul înscrierii în registrul, față de societate, astfel că dintre cei doi cesionari succesivi ai aceluiași cedent, se va considera ca cesionar legitim față de societate, acel ce va îndeplini cel dintâi formalitățile prevăzute de art. 171 C. com."³⁹.

Plata dividendelor în situația transferului acțiunilor nominative *mortis causa*. Așa cum am precizat mai înainte, art. 98 din Legea nr. 31/1990, reglementează doar transmiterea *inter vivos* a acțiunilor nominative, necuprinzând nici o dispoziție cu privire la transmiterea pentru cauză de moarte a acțiunilor nominative.

Art. 171 C. com. prevedea că "în caz de moarte a acționarului și dacă nu există vreo opozițiune, declarațiunea de transmitere a proprietății pe registru al asociațiilor și a titlurilor acțiunilor nu va putea fi obținută, decât după ce partea în drept va prezenta titlurile, actul de deces și încheierea tribunalului locului, deschiderii succesiunii, care să constate calitatea sa de succesori".

În lipsa unor dispoziții exprese în Legea nr. 31/1990, considerăm că administratorul societății ori președintele consiliului de administrație este obligat să înscrie în registrul acționarilor declarația de transfer a dreptului de proprietate și să facă mențiune pe fiecare acțiune⁴⁰, numai dacă persoana sau persoanele interesate prezintă certificatul de deces al acționarului, precum și certificatul de moștenitor sau de legatar ori hotărârea de partaj rămasă definitivă care dovedesc că acțiunile au fost atribuite în lotul lor.

Odată cu efectuarea acestor formalități, societatea poate plăti dividendele aferente acțiunilor lui *de cuius*, cu excepția cazului în care nu se respectă dispozițiile art. 102 alin.2 care stabilesc că atunci când o acțiune nominativă devine proprietatea mai multor persoane, societatea nu este obligată să înscrie transmiterea

³⁷ De menționat că în lege nu se prevede obligativitatea ca cele două formalități să fie efectuate în același timp.

³⁸ Cu privire la acțiunile la purtător, art. 123 alin. 3 din Legea nr. 31/1990 prevede că acționarii îndreptățiți să încaseze dividende și să exercite orice alte drepturi sunt cei înscrși în evidențele societății sau în cele furnizate de registrul independent privat al acționarilor, corespunzător datei de referință.

³⁹ Tribunalul Dolj, sentința nr. 2126/1930 citată din Codul comercial adnotat, Ed. Tribuna, Craiova, 1994, pag. 211.

⁴⁰ Cu excepția cazului în care acțiunea nominativă a devenit proprietatea mai multor persoane, iar acestea nu au desemnat un reprezentant unic pentru exercitarea drepturilor rezultând din acțiune (art. 102 alin. 2 din Legea nr. 31/1990)

cât timp acele persoane nu desemnează un reprezentant unic pentru exercitarea drepturilor rezultând din acțiune; în acest ultim caz, plata dividendelor se face reprezentantului desemnat.

Plata dividendelor în cazul refuzului înregistrării cesiunii în registrul de acțiuni. Atât în cazul transmiterii *inter vivos*, cât și *mortis causa* a acțiunilor nominative, dacă se refuză punerea la dispoziție a registrului acționarilor ori efectuarea declarației de transfer în registrul acționarilor, persoanele prejudiciate au posibilitatea formulării unei acțiuni în justiție prin care societatea prin administratorul sau președintele consiliului de administrație să fie obligată să facă mențiunile corespunzătoare.

Refuzul nu poate fi considerat justificat, cu titlu de exemplu, decât fie în cazul transmiterii *mortis causa* a neprezentării actelor necesare, fie în cazurile stabilite de lege, cum este cazul art. 102 alin. 2.

Ori de câte ori refuzul nu este justificat, considerăm că titularul acțiunilor poate formula acțiune în instanță împotriva societății pentru înregistrarea operațiunii de transmitere; totodată, pentru neplata dividendelor aferente acțiunilor respective, petentul are dreptul și la daune-interese în condițiile art. 67 alin. 2 de la data la care trebuia efectuată transmiterea de acțiuni.

Înregistrarea transmiterii în registrul acționarilor nu poate fi dispusă pe calea ordonanței președințiale, așa cum în mod greșit au apreciat unele instanțe⁴¹, întrucât aceasta are un caracter definitiv, iar nu temporar în sensul art. 581 C.pr.civ.⁴².

Având în vedere că pe calea ordonanței președințiale nu se pot lua măsuri definitive și nici rezolva litigiul în fond, înregistrarea în registrul de acțiuni se poate rezolva doar pe calea unei acțiuni de drept comun. A admite pe ordonanță președințială o astfel de acțiune și a dispune înregistrarea, înseamnă de fapt a stabili definitiv drepturile părților; argumentul că o astfel de înregistrare poate fi radiată ulterior, nu are nici o relevanță, atât timp cât din momentul înregistrării în registrul acțiunilor se îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 98 din Legea 31/1990 (opozabilitatea față de societate), iar petentul dobândește toate drepturile și obligațiile ce decurg din calitatea de acționar.

Restituirea dividendelor. Dividendele plătite cu încălcarea dispozițiilor art. 67 alin. 2) și 3) se restituie, dacă societatea dovedește că asociații au cunoscut neregularitatea distribuirii sau, în împrejurările existente, trebuiau să o cunoască .

Dreptul la acțiunea de restituire a dividendelor se prescrie în termen de 3 ani de la data distribuirii lor. Au calitate procesuală activă atât societatea comercială, cât și creditorii societății⁴³.

Sanțiuni penale cu privire la plata dividendelor. În privința stabilirii și plății dividendelor, legiuitorul a prevăzut anumite sancțiuni penale. Astfel, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani potrivit art. 272 pct. 4 din Legea nr. 31/1990 fapta fondatorului, administratorului, directorului sau

⁴¹ Curtea de Apel Craiova, Secț. com., dec. nr. 949/1998, nepublicată

⁴² C.S.J., Secția comercială, decizia nr. 815/1995, în Buletinul Jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul 1995, Ed. Proema, Baia Mare, 1996, pag. 376

⁴³ I.L. Georgescu, op. cit., pag. 551.

reprezentantului legal care încalcă dispozițiile art. 183, adică nu constituie rezervele legale, în sensul de a prelua din profitul societății în fiecare an cel puțin 5% pentru formarea fondului de rezervă, până ce acesta va atinge minimum a cincea parte din capitalul social, iar dacă după constituire fondul de rezervă se micșorează, acesta va fi completat; de asemenea, constituie infracțiune și neincluderea în fondul de rezervă, chiar dacă s-a atins plafonul de 20% din capitalul social, a excedentului obținut prin vânzarea acțiunilor la un curs mai mare decât valoarea lor nominală și dacă acest excedent nu este folosit la plata cheltuielilor de emisiune sau destinat amortizărilor

De asemenea, potrivit art. 272 alin. 1 pct. 2 se pedepsește cu închisoare de la 2 la 8 ani fondatorul, directorul sau reprezentantul legal al societății care încasează sau plătește dividende, sub orice formă, din profituri fictive ori care nu puteau fi distribuite, în lipsă de situație financiară sau contrare celor rezultate din aceasta. În caz de plată a dividendelor prin emiterea de noi acțiuni, constituie infracțiune potrivit art. 273 pct. 1 emiterea de acțiuni de o valoare mai mică decât valoarea lor legală ori la un preț inferior valorii nominale.